

METMENYS

8

1964

JAUNOSIOS KARTOS KULTŪROS ŽURNALAS

MĖTINAVYS

Mums liko jo surašytos pasakos, *Marius Katiliškis*, 5 * *Jurgis Blekaitis*, Eilėraščiai, 14 * *Vytautas Kavolis*, Šiandieninė pažangumo reikšmė, 29 * *Henrikas Nagys*, Poema apie brolių, 46 * *Rimvydas Šilbajoris*, Šviesos versmių beieškant, 55 * *Kostas Ostrauskas*, Gyveno kartą senelis ir senelė..., 82 * *Heinz Piontek*, Daina, 96 * *Margot Scharpenberg*, Prabėgom, 97 * *Hans Magnus Enzensberger*, Viliojimas, 98 * *Helmut Heissenbuettel*, Topografija C, 99 * *Guenter Eich*, Čia, kur aš gyvenu, 100 * *Guenter Bruno Fuchs*, Storo žmogaus dienotvarkė, 101 * *Paul Celan*, Vėlinės, 102 * *Ingeborg Bachmann*, Prisikėlimas, 103 * *Karl Krolow*, Priešpietis ir popietis, 104 * *Walter Hoellerer*, Krosnys ir harmonija, 105 * *Franz Mon*, bet, 106 * *Guenter Grass*, Mes gyvename kiaušinyje, 107 * *Zina Katiliškienė*, Pokarinė vokiečių poezija, 109 * *Jurgis Janavičius*, Pakelki ašarom paplūdusias akis, 116 * Po ligos, 116 * Kai būna vienas, 116 * *Vincas Trumpa*, Svarstymai apie XIX amžių Lietuvoje, 118 *

A. S. Greimas, Kasdieniško gyvenimo heroizmas, 134 * *Henrikas Radauskas*, Pasaka apie milžinišką nykštuką, 136 * *P. Reklaitis*, Prof. Jurgio Baltrušaičio menų istorijos veikalai, 142 * *Vytautas Jonynas*, Šiapus ir anapus miesto, 146, * *Zina Katiliškienė*, Skausmo saldumas, 152 * *Ilona Gražytė*, Idėjų inventorius sugrįžimuose į Sodomą, 152 * *Algirdas Budreckis*, *Juozas Miklovas*, *Zenonas Rekašius*, *Leonas Sabaliūnas*, *Donatas Šatas*, *Jonas Valaitis*, Jaunesniųjų visuomenininkų anketa, 155 *

LAISVIEJI IR PAVERGTIJEI

KASDIENIŠKO GYVENIMO HEROIZMAS

Mielas Vytautai Kavoli,

gavęs Jūsų **Kudirka**,*) perskaičiau jį tučtuojau ir vienu ypu. Gal tai ir pretenzinga atrodys, bet iš manęs tai komplimentas: esu pasiekęs amžiaus, kur, be vieno kito savo specialybės autoriaus ir be policinių romanų, jau nieko nebeskaitau.

Perskaičiau ne dėl to, kad "lengvai skaitosi", kaip tai mėgta pagirti mūsų literatūros kritikai, o dėl to, kad suuodžiau toje knygelėje mums bendrus rūpesčius: socialinės demistifikacijos ir žmogaus sužmoginimo pareigą.

Sovietai kalba dabar apie asmenybės kultą. Bet jis bujojo mummyse per visą Nepriklausomybės laikotarpį: turėdami tikrai vieną istorijos koncepciją — didžiųjų kunigaikščių mitus, mes ir Atgimimo laikų darbuotojus sprauste spraudėme į kunigaikštiškus archetipus, per prievartą darydami juos didvyriais. — Dar ir dabar ne visiems aiški šio didvyrių kulto žala: didvyriai per toli ir per aukštai, kad galėtų mums tarnauti konkrečios, kasdieninės akcijos modeliais. Eilinis žmogus: žurnalistas, kuris rašo lietuviškai spaudai nakčia, grįžęs iš fabriko, lietuvis gydytojas, paaukojęs tūkstantį dolerių Kultūros Fondui, kiekvienas, kuris šį tą padaro saviesiems, liaudžiai, tautai — neturi savo

*)Vytautas Kavolis, **Žmogaus genezė. Psichologinė Vinco Kudirkos studija.** (Chicago: Chicagos Lietuvių Literatūros Draugijos Leidinys, 1963).

veiklai pavyzdžių, net nepagalvoja, kad jis "eina Kudirkos pėdomis".

Prisipažinsiu, kad man akis atidarė, padėdamas didvyrius numaskuoti, pranašams barzdas nurauti, Jonas Kossu-Aleksandravičius. Į vieną kažkokį mano smulkų patarimą jis man kartą atsakė:

— O ar tu žinai, kaip Petras Vileišis padėkojo Jonui Basanavičiui už jo patarimus?

— Ne, — atsakiau.

— O gi: š... , Jonai, ant tavo patarimų.

Man atrodo, kad tiek Jūs su **Kudirka**, tiek ir apskritai **Metmenų** visa ekipa atlieka savo misiją, norėdami iš mūsų tautos — **didvyrių tautos** — **padaryti**, pagal to paties Kudirkos didžiausią troškimą, **pozityvių darbuotojų tautą**.

* * *

Kiek tai liečia Jūsų praktikuojamus metodus, tai esu žymiai rezervuotesnis. Gerai, žinoma, kad psichologinės analizės metodai įvedami į lietuviškąją kritiką. Tai praturtinimas. Bet kad juos reikia labai atsargiai vartoti, kad jie labai dažnai blogai naudojami — tai kasdieninis reiškinys prancūziškame, o tuo labiau, tur būt, amerikoniškame gyvenime. Žmogų išaiškinti yra vienas dalykas, o jo kūrybą — kitas. Ką mes daugiau sužinojome apie Vigny poeziją po to, kai vienas literatūros kritikas iškniso archyvuose, kad Vigny buvo slaptosios policijos agentas? Ar Nervalio kūrybą galima išaiškinti vien tuo, kad, kaip tai dėstė vienas mano kolega, jisai buvo imponentas?

Kudirką, kaip žmogų, suprasti gal ir padeda Oedipo kompleksas. Jo seseriškos draugystės, jo tėvą pamėgdžioją griausmai ir perkūnijos — visa tai sistematizuoja ir aiškina, suveddami į kelias pagrindines linijas, jo gyvenimą. Tai, sakysiu, pozityvu.

Bet lieka dar dvi problemos. Visų pirma: **sublimacija**. Sublimacijos objekto — Lietuvos — pasirinkimas išsprunka iš tokios analizės rėmų. Kodėl jis savo meilės ir troškimų rezervus pervedė į Lietuvą, o ne, sakysim, į pašto ženklų kolekciją?

Atsakymą čia jau tik **sociologija** gali duoti: jeigu Kudirkos nebūtų buvę, ji būtų reikėję išgalvoti. Laikas buvo pribrendęs Lietuvai atgimti, ir ji atgimė. Lietuvos atgimimas yra laisvų valstiečių klasės susidarymo ir jos veržlumo rezultatai. O šį pribrendusį vaisių nuraškė Vincas Kudirka.

Mane kiek neramina tas faktas, kad šitokia kritika, su visomis jos išvadomis, veda prie visiško determinizmo, prie individo rolės istorijoje neigimo. Aš esu toks, koks esu, ir elgiuosi pagal savo socio-istorinį kontekstą...

Dėl to Jūsų vietoje aš gal būčiau pridėjęs dar vieną skyrių prie šios kritiškos studijos, pavadindamas jį **Kasdieniško gyvenimo heroizmu** ir bandydamas išnaudoti Kudirką ne didvyrių kultui puoselėti, o kasdieninės — ne “taurus”, o šiaip jau padoraus lietuvių — elgsenos modeliams išryškinti.

Pagarbiai ir draugiškai

A. J. Greimas

Paryžius, 1964 sausio 14.

PASAKA APIE MILŽINIŠKĄ NYKŠTUKĄ

Sovietų poetas Jevtušenko

Jo knygos Sovietų Sąjungoje išeina šimtais tūkstančių egzempliorių. Jam skaitant eiles, sovietų teatrų ar klubų salės — per mažos; jis turėjo pereiti į sporto sales, bet ir čia spūstis buvo tokia, kad tvarkai palaikyti tekdavo kviestis raitąją miliciją.

Jis yra apkeliavęs pusę pasaulio — nuo Sibiro iki Kubos ir Jungtinių Amerikos Valstybių ir nuo Londono iki Ghanos. Amerikos žurnalai dėjo jo atvaizdą savo viršeliuose ir rašė, kad jis esąs drąsus, talentingas poetas, naujos, laisvos dvasios įkūnėjimas sovietuose, o entuziazmo pagauti anglai vadino jį sovietiniu “angry young man”.

Jo eilėraščių vokiškojo vertimo viršelyje jis atvaizduotas įtūžusiu veidu, užsimojęs smogti nematomam priešui. Tai — ne boksininkas. Tai — pasaulinis poezijos čempionas Jevgenij Jevtušenko. Jis deklamuodamas triuškina liežuvium kapitalizmą kaip kūju, moka paleisti laiku sąmojėlį, prajuokinti buržuazinį ir tarybinį klausytoją. Londone jis pareiškė, kad gandai, jog jis esąs persekiojamas Sovietų Sąjungoj — teisingi: jį persekioją laikraščiai ir žurnalai, reikalaujami eilių, ir įmonės bei klubai, prašydami atvykti į literatūros vakarus. Miunchene jis pasisakė esąs, tur būt, vienintelis legalus komunistas Vakarų Vokietijoje (kur kompartija uždrausta). Tuoju pat jis pridėjo, kad komunizmas ir humanizmas esą labai geri rimai. Čia tu-